

Wereldjongerendagen 2005

Wuppertal, 17 augustus 2005

Catechese

Men heeft mij een GPS in handen gegeven. GPS staat voor 'global positioning system', een instrument dat je te allen tijde met behulp van satellieten aangeeft waar je je bevindt en je helpt een route te bepalen. Zo kom je op een comfortabele wijze van Utrecht naar Wuppertal. Dit beeld leent zich uitstekend als creatief intro op het thema van de catechese van vandaag: 'op zoek naar de waarheid'.

De waarheid. Het is iets dat ieder van ons ten diepste zoekt. De wezenlijke 'waarom'-vragen die ieder van ons zich stelt, zijn immers deze: 'Wie ben ik eigenlijk?' 'Wat is nu eigenlijk de bedoeling van mijn bestaan?' 'Hoe vind ik richting in mijn leven?' 'Welke weg is de juiste?' 'Moet ik de kortste weg nemen of een langere weg, die weliswaar moeilijker is maar die mij dan ook des te meer van de natuur laat zien en genieten?' 'Welke oriëntatiepunten zijn er te vinden?'

Al deze vragen komen uiteindelijk hier op neer: 'Wie of wat is de waarheid van en voor mijn bestaan?' Is er voor deze zo wezenlijke vraag ook niet een soort GPS voorhanden die mijn positie bepaalt en mij richting geeft, een soort ster van Betlehem waarop de Wijzen van het Oosten koersen om dé waarheid te zoeken en te vinden?

Laat ik mij maar eerst eens voorstellen. Kardinaal Simonis, aartsbisschop van Utrecht. Voor degenen die kerkelijk niet

zo thuis zijn; een bisschop is een opvolger van de apostelen. Jezus stelde 12 apostelen aan met als eerste Petrus. Deze treedt steeds op als woordvoerder van de apostelen. Nadat Petrus had uitgesproken in Jezus de Christus en de Zoon van God te erkennen, zegt Jezus hem: "Jij bent Petrus en op deze steenrots zal ik mijn Kerk bouwen." Petrus en de elf andere apostelen worden het fundament van de Kerk genoemd. Zij leven voort in de paus en de bisschoppen met, onder andere, dit grote verschil dat er in de tijd van Jezus 12 apostelen waren en nu ruim 4.500 bisschoppen, omdat de Kerk van Christus in de 2000 jaar van haar bestaan over heel de wereld verspreid is.

Dan ben ik ook kardinaal, dat zoveel betekent als een speciale raadgever van de paus. Er zijn er zo'n 170.

Nu mag ik u hier een catechese geven; dat wil zeggen een geloofsinleiding over het onderwerp 'op zoek naar de waarheid'. Het evangelie van Matteüs vertelt ons

over Wijzen uit het Oosten die daar naar op zoek gaan en aan de hemel een bijzonder sterrenverschijnsel ontwaarden. Vanuit hun boekenwijsheid kwamen zij erachter dat er naar het Westen toe een heel bijzonder mens geboren moest zijn. En zij gaan op weg om wijzer te worden. Zij gaan op zoek en dat wonderbare verschijnsel aan de hemel – laten wij maar zeggen die ‘ster’ – wijst hen de richting tot in Betlehem toe. Daar vinden zij niets uitzonderlijks of koninklijks: neen, zij vinden een klein mensenkind, een vrouw en een man. Dat is alles. Maar dat wonderlijke licht dat hen steeds begeleid heeft, is zo overtuigend dat zij dit kleine mensenkind huldigen. Zij gaan door de knieën en aanbidden het.

Hoe hierover catechese te geven? Ik kan dat doen door een theoretische uiteenzetting te geven. Ik kan het ook doen bij wijze van een persoonlijk getuigenis, met het nadeel dat het persoonlijk gekleurd is maar met het voordeel dat het dan wat meer aanspreekt.

Een persoonlijk getuigenis! Ik ben geboren in 1931 als tweede van elf kinderen. Een groot gezin, zoals dat in die tijd heel gebruikelijk was. Met gelovige ouders, ouders die zich bewust waren dat kinderen een gave zijn, die je worden toevertrouwd, en voor wie je ‘zo goed als God moet zijn’. Ouders die wisten dat het volstrekt unieke, de ziel van ieder van hun kinderen, rechtstreeks van God komt. Van jongs af aan mocht ik door mijn ouders, maar ook dankzij andere mensen, Gods liefde en geborgenheid ervaren. Mijn opvoeding was eerder door het levende voorbeeld van mijn ouders en vele anderen dan door woorden en preken. Van preken herinner ik mij in mijn jeugd weinig of niets. Niettemin ben ik er zeker van dat ze, naast de gedegen cate-

chese op school, wel degelijk mijn opvoeding als mens en als christen beïnvloed hebben.

Als ik mijn opvoeding als kleuter, kind, tiener zou moeten samenvatten, zou ik het zó doen: een levend voorbeeld van ouders, priesters en vele anderen, met name docenten op de scholen. Een opvoeding en vorming onder de begrippen: eerbied en verantwoordelijkheid.

Ik leerde eerbied te hebben voor God en Zijn openbaring, Christus. Eerbied voor Zijn Kerk. Eerbied voor het leven en daarom voor jezelf, ook voor je eigen lichaam en dat van anderen. Eerbied voor anderen omdat iedereen volstrekt uniek is. Eerbied voor de natuur en alles wat levend is.

En verantwoordelijkheid, dat wil zeggen zorg voor het ontwikkelen van je talenten, zorg voor anderen, in het bijzonder voor hen die hulp nodig hebben, zorg voor de gang van zaken in de Kerk en in de wereld waar wij in leven. En als het dan toch op woorden aankomt: honderden malen heb ik mijn ouders horen zeggen: ‘bezint vóór je begint’. Denk na! Laat je niet leiden door gevoelens die kortstondig en wispelturig zijn. Gebruik je verstand. Denk na!

En nu kom ik terug op GPS. Als ik jullie voor jullie leven enige levensoriëntatie zou mogen geven, dan doe ik dat zó:

G staat voor ‘geliefd en geroepen’.

Geliefd omdat ik, weliswaar voortkomend uit mijn ouders, door God vanaf alle eeuwigheid gewild en geliefd ben. “Vanaf alle eeuwigheid heb ik je bemind”, zegt de Heilige Schrift. “Vóór je in de moederschoot werd gevormd kende Ik je.” Iedereen mag en moet weten dat je niet zomaar stomtoevallig op deze wereld

bent. Niemand heeft om het leven gevraagd. Het is ons door God geschonken.

Om het op een plechtige, oud-Hollandse wijze te zeggen: “God heeft mij in het aanzijn geroepen”, dat houdt **ook wezenlijk** in dat mijn leven uit Gods liefde voortkomt. Daarom is mijn leven een roeping, die om een antwoord vraagt, een antwoord van wederliefde. God heeft mij geschapen als Zijn beeld en gelijkenis. Daarom moet ik voor anderen zo goed als God zijn, een levend Godsbewijs zijn: ik moet voor anderen een bewijs zijn van Gods bestaan.

De G van GPS staat voor ‘geliefd en geroepen’.

De P staat voor ‘prutser en pelgrim’.

Een prutser, want uit mijzelf ben ik niets. Jezus zegt het zelf, ‘zonder Mij kun je niets doen’. Of om het met de heilige Paulus te zeggen: “Ik wil het goede wel doen, maar val steeds weer in het kwade.”

Ik ben niet meer dan een pelgrim, zich bewust van zijn zonden, van zijn kleinheid. In de Middeleeuwen maakten pelgrims een boetetocht naar Santiago de Compostela. Waarom maakten ze zo’n moeizame, maandenlange tocht vol ontberingen en gevaren? Bovenal gingen zij op zoek naar Christus, die de eigenlijke waarheid van mijn leven is. Ze gingen op zoek naar vergeving die alleen in en bij Hem te vinden is.

De S van GPS staat voor ‘saved’ en ‘ster’.

Saved, gered, omdat Christus mijn Redder en Verlosser is. Denk aan de droom van Jozef, die van de engel in een droom te horen krijgt: “Wees niet bevreesd om Maria als vrouw tot u te nemen, want wat in haar schoot ontvangen is, is van de heilige Geest. En gij zult Hem de naam Jezus geven, want Hij zal Zijn

volk van de zonde verlossen.”

Dat is het wezen van Christus. Hij redt mij. Hij geneest mij. Hij verlost mij van het kwaad. Hij is Gods vleesgeworden barmhartigheid.

S staat voor ‘saved’ en ‘ster’. Een ster als een wonderbaarlijk fenomeen aan de hemel. Zulk een ster leidt de wijzen uit het Oosten naar het geboren kind te Bethlehem. Ze lieten zich er door leiden op zoek naar Degene die voor hen de Waarheid, de zingeving van en voor hun leven zou worden.

Ik zelf heb nooit zulk een wonderbare ster aan de hemel gezien! Maar ik heb er wel één ontvangen en dat is Christus. De vier Evangeliën getuigen van Hem. Die Evangeliën horen tot het meest wonderbaarlijke getuigenis, tot de meest wonderbaarlijke geschriften uit heel de mensengeschiedenis. Zij openbaren wie Christus is. Hij is het licht van de wereld. Hij zegt: “Ik ben het licht der wereld, wie Mij navolgt zal niet in het duister rondgaan, maar het licht van het leven bezitten.”

Dat is mijn ster bij uitstek!

Daarnaast zijn er vele andere sterren, die mij laten zien hoe en waar Gods leiding in mijn leven te bespeuren is. Ik vind die ster in de levens van talloze mensen. In de apostelen, in Paulus, in grote heiligen voor wie het evangelie geleefde werkelijkheid werd. Ik vind die ster in het voorbeeld van mijn ouders en op een dikwijls ontroerende en overtuigende wijze in het leven van talloos vele zeer eenvoudige gelovigen.

Ik vond en vind die ster – hoe vreemd het ook klinkt – in uitermate droevige gebeurtenissen, zoals de Wereldoorlog van ‘40-‘45 die ik bewust meemaakte; in de plotselinge dood van een klasgenoot op 16-jarige leeftijd, een gebeurtenis die

mede bepalend werd voor mijn roeping tot priester. Ik vond en vind die ster in het feit dat, hoe raadselachtig het mysterie van het lijden op de wereld ook is, 'God bij machte is altijd weer uit het kwade het goede te trekken'.

Natuurlijk is het ontdekken van dit alles ook voor mij een zoektocht geweest tussen vragen en twijfels door, met vallen en opstaan. Maar er is de hechte overtuiging uit gegroeid dat toeval niet bestaat. Er vallen ons dingen toe. En vooral door mensen die voor mij als een ster waren of zijn op mijn levensweg. Door hun lichtende voorbeeld ben ik gesterkt en gevormd in het bewustzijn dat ik op mijn beurt de roeping heb om een ster voor anderen te zijn, zodat zij Christus vinden als de wezenlijke Zingever van hun leven, als het licht in de duisternis, als de Weg, de Waarheid en het Leven, zoals Hij zichzelf aan ons kenbaar maakt. Maar nogmaals, dit alles op basis van het besef: gebruik je verstand. Denk na!

Wat nu de GPS betreft: zoiets bestaat dus ook voor de zingever van ons leven. Voor ons zoeken naar de waarheid omtrent mijzelf en omtrent God uit wiens liefde ik voortkom, in wiens liefde ik geborgen ben en tot wie ik geroepen ben terug te keren om te delen in Zijn voortdurende heerlijkheid.

Als GPS stel ik dus voor (schrijf op als je wil, en denk er over na):

G geliefd en geroepen
P prutser en pelgrim
S saved en ster

Bij dat 'saved' dient nog het volgende te worden bedacht. Christus heeft zich voor ons gegeven. Helemaal, tot zijn leven toe. Ik ben gered door de doodbloedende lief-

de van Christus op het kruis! Daardoor ben ik ook begenadigd, dat wil zeggen geheiligd, in het doopsel één gemaakt met Christus. Dat wil zeggen daardoor ontvang ik de Geest die Jezus bezielt. En dat stelt mij in staat dat ook ik kan leven zoals Hij en mijzelf aan anderen kan geven zoals Hij.

Die genade die van Christus komt, stelt mij in staat om telkens opnieuw te beginnen als ik terugggevallen ben in het kwade, in mijn egoïsme, in de zonde. Hij heeft mij gered! Dus ik kan met vreugde en vol moed het leven weer oppakken.

De genade is niet een soort hemelse stroop die als het ware uit een gouden kannetje in mijn ziel wordt gegoten; nee, genade is delen in het leven van Christus zelf. Hij houdt ons dan ook voor: "Blijft in Mij, dan blijf ik in U en je zult vruchten voortbrengen die blijvend zijn."

Als we in Hem blijven, zullen we dus ook meewerken met het plan dat Hij met ons, met ieder van ons wil verwezenlijken.

Dat blijven in Hem en van Hem wordt steeds weer verwezenlijkt en gevoed door de sacramenten. Wat zijn dat? Het zijn tekenen van Christus' nabijheid en liefde die inwerking en doorwerking hebben in ons leven. Wees dus zo verstandig om die sacramenten te gebruiken om in Christus te blijven!

Een heel bijzonder sacrament hiervoor is dat van de Eucharistie. De Eucharistie brengt ons tot de eenheid met Hem. En in Hem, door Hem en met Hem ook tot eenheid met elkaar. De Kerk noemt deze eenheid, deze gemeenschap die ontstaat door de Eucharistie ook wel *communio*. De communie ontvangen betekent Christus ontvangen, als het Brood des levens, als voedsel op onze pelgrimstocht op deze aarde, waardoor in de diepste zin van het

woord, gemeenschap groeit met Hem en met elkaar.

Een GPS als navigatiesysteem bij het besturen van een auto blijkt niet volmaakt. Soms weet de dame die ons via een satelliet toespreekt niet van bepaalde obstakels of van een verkeerssituatie die veranderd is.

De GPS die ik voor de zingeving van mijn leven, voor het zoeken naar de waarheid nodig heb, heeft echter een ingebouwd correctiemoment. Ik kom daar direct op terug. Maar ook voor het aan mij aangereikte GPS zijn er obstakels. Ik noem er enkele:

1. Intellectuele, verstandelijke luiheid, dat wil zeggen het weigeren of nalaten om na te denken; het je alleen maar te laten leiden door gevoelens die onbetrouwbaar kunnen zijn en zeer dikwijls wispelturig.
2. Het ons afsluiten voor de waarheid, deze niet willen herkennen of inzien. Je oren dicht stoppen om de waarheid niet te horen, want de waarheid, zeker de waarheid omtrent mijzelf kan hard zijn. De waarheid kan veeleisend zijn en consequenties eisen om mijn levenswijze te veranderen op moreel gebied, om mij te bekeren. Maar daar wil ik in mijn aangeboren egoïsme en aangeboren hoogmoed niet aan. En altijd weer heb ik de neiging om mij af te sluiten, om de waarheid niet onder ogen te hoeven zien, of haar glas hard te ontkennen.
3. Een groot obstakel van onze tijd is de oppervlakkigheid die van alle kanten wordt aangeboden. Toppunt hiervan vond ik onlangs in een relatieadvertentie: "leuke man zoekt leuke vrouw

om samen leuke dingen te doen". Dat is het dan! Als het maar leuk is! Niets duurzame binding. Niets geschenk zijn voor elkaar in voor- en tegenspoed! Als het leuke er van af is dan gaan de twee weer hun eigen eenzame weg. Maar het leven met al zijn beproevingen en tegenslagen van ziekte en anderszins is niet leuk! Het is een hoogst serieuze zaak, een roeping en een opdracht. Geen hemel op aarde maar een pelgrimstocht vol beproevingen op weg naar de hemel en om hier op aarde al te werken aan het Rijk van God.

4. De Godsverduistering die onze geseculariseerde wereld zo kenmerkt. Niet dat God zich onzichtbaar maakt of zich van ons afwendt. Neen, er is zo'n geestelijke milieuvervuiling dat we God niet meer kunnen zien of op het spoor kunnen komen. Denk aan de Golfoorlog toen vele oliebronnen in brand stonden en de hemel zo bevuild was dat men wekenlang de zon niet meer kon zien.

Eén van de mooiste zaligsprekingen van Jezus luidt: "Zalig de zuiveren van hart, want zij zullen God zien." Met zuiver van hart wordt bedoeld: onverdeeldheid van hart, het geheel en al op God gericht zijn en op het zien van de ster of de sterren die hij ons geeft als richtingwijzers voor het leven. Zoals bij de Wijzen uit het Oosten die zich bewust lieten leiden door het licht dat God hen gaf.

Zalig de zuiveren van hart, dat houdt ook zuiverheid, reinheid, kuisheid in bij de beleving van onze seksualiteit. Het gaat daarbij om een scheppingsgave van God. Maar wie de waarheid onder ogen wil zien, die weet dat onze seksualiteit en de bele-

ving ervan wel degelijk gewond kunnen zijn. Dat die om beheersing vragen en om juiste inzichten, omdat we anders het gevaar lopen afgestompt te raken voor hogere, voor geestelijke en godsdienstige waarden.

5. Het grote obstakel om het zoeken van de waarheid is en blijft ons aller aangeboren egoïsme en onze aangeboren hoogmoed. Want wat zegt mijn GPS? Dat ik een prutser ben, een zwak en zondig mens, die genezing en vergeving nodig heeft.

Mijn GPS heeft echter ook een ingebouwd correctiesysteem. Want mijn GPS zegt dat Jezus mijn Redder is en mij bevrijden wil van de doodlopende weg van de zonde, van mijn egoïsme en hoogmoed. Hij corrigeert mijn levensweg, Hij geneest en vergeeft mij steeds wanneer ik in oprecht berouw mijn zonden beleid voor de priester die in Zijn naam kan zeggen: "Ik ontsla je van je zonden."

Ook de biecht is weer zo'n sacrament: een werkzaam teken van Gods liefde en nabijheid. Ieder die aan het sacrament van de vergeving een plaats in zijn leven weet te geven, weet uit ervaring hoe dit sacrament bevrijdend werkt en vrijmaakt, hoe het voldoet aan de diepe behoefte om je zonden werkelijk uit te spreken, om dan te mogen horen dat je ook werkelijk vergeven bent. Over dit sacrament zou nog heel veel te zeggen zijn, maar boekdelen sprak voor mij een woord van een jongeman die na zijn biecht tegen mij zei: "Nu heb ik eindelijk weer zelfrespect." Ik kan je alleen maar aanraden: ontvang dit sacrament. Het zal je goed doen en licht en verlichting geven.

Ik heb vijf obstakels genoemd. En ik zie die in al hun duidelijkheid in onze wereld. Ze zijn verontrustend. Maar toch ben ik niet pessimistisch. Want ik weet – en ik zie het ook in de eeuwenlange geschiedenis van de Kerk – dat God zijn Kerk leidt, dat Hij uit het negatieve telkens het positieve weet te halen, dat Christus de wereld overwonnen heeft. Een heel mooi teken hiervan zijn jullie hier voor mij. Jullie enthousiasme, jullie vreugdevol geloof, of de wil om gelovig te zijn of te worden, jullie jeugdigheid, zijn voor mij een enorm bemoedigend teken dat Christus zijn Kerk verder brengt, dat we ook in de Kerk in Nederland grote dingen mogen verwachten.

Conclusie: Het door mij voorgestelde GPS moge duidelijk zijn. Het moge jullie en mij van dienst zijn bij het zoeken naar de waarheid die Christus is, zoals dat door God gegeven wonderlijke lichtverschijnsel, die wonderbare ster die de Wijzen uit het Oosten de juiste weg wees.

Zoeken naar de waarheid! En dan te weten dat God ons, ieder van ons al lang gezocht en gevonden heeft. Ja, door Zijn menswording in Christus is God 'God-met-ons' geworden. Hij wil in ons wonen. Ik denk hier aan een oude Joodse wijsheid. Een rabbi vraagt aan zijn leerling "Waar woont God?" en wanneer de leerling hem dan onzeker aankijkt en een antwoord schuldig moet blijven, zegt de rabbi zelf tot hem: "God woont waar men Hem binnen laat."

Het doet ons denken aan Christus' woorden in de Apokalyps. "Zie, ik sta aan de deur en klopf, als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen." Maar laten we het goed beseffen, deuren hebben als regel twee

knoppen. Er is echter één deur die maar één knop heeft en alleen van binnenuit geopend kan worden. Het is de deur van ons hart. God dwingt niet. Hij forceert niet maar respecteert geheel en al onze vrijheid. Hij wil dat wij in vrijheid Hem in ons leven binnenlaten en Hem de plaats geven die Hem toekomt.

De Wijzen vroegen zich af waar die bijzondere persoon geboren zou zijn. Toen zij, geleid door die ster, in Betlehem waren aangekomen, kwamen zij erachter dat Hij geboren wordt waar Hij aanvaard wordt en binnengelaten. En op hun knieën neervallend, brachten zij Hem hulde.